

Børnepasningsordninger: Ordningernes tilgængelighed og kvalitet

Resumé

Indledning

Denne rapport fokuserer på adgangen til og kvaliteten af førskoleundervisning og børnepasningsordninger – to dimensioner, der er kommet til at stå højere på den politiske dagsorden i Europa siden meddelelsen fra Kommissionen fra 2011, *Førskoleundervisning og børnepasningsordninger: at give alle vores børn den bedste start i verden af i morgen*. Mere konkret fremlægger rapporten dokumentation for de elementer af arbejdsvilkår og intern efteruddannelse, der øger kvaliteten af førskoleundervisning og børnepasning, og giver også eksempler på vellykket praksis med hensyn til at tilvejebringe mere inklusive ordninger for børn i sårbare situationer. En systematisk gennemgang af forskningsundersøgelser fra Europa afdækker, hvilke typer og hvilke elementer af arbejdsvilkår der har størst indflydelse på ordningernes kvalitet. En sådan gennemgang er et nyttigt værktøj til at udstikke politiske retningslinjer, da den giver et godt overblik over de samlede resultater af forskellige undersøgelser. Med hensyn til ordningernes tilgængelighed beskriver rapporten de former for god praksis, der er blevet indsamlet gennem casestudier, som er blevet evalueret, og som beskriver supplerende ressourcer til inklusion af børn med handicap eller indlæringsvanskeligheder eller børn fra dårligt stillede forhold i den generelle førskoleundervisning og de generelle børnepasningsordninger.

Politisk kontekst

På EU-plan har vægten i lang tid ligget på tilgængeligheden af pladser inden for førskoleundervisning og børnepasningsordninger og på førskoleundervisningens og børnepasningsordningernes betydning for balancen mellem arbejdsliv og privatliv, men betydningen af førskoleundervisningens og børnepasningsordningernes kvalitet og rolle med hensyn til at opnå social inklusion er blevet mere fremtrædende i de sidste ti år. Kommissionen fremhæver i sin meddelelse fra 2011 situationen for børn med handicap og indlæringsvanskeligheder samt børn fra dårligt stillede forhold, idet den bekræfter, at førskoleundervisning og børnepasningsordninger af høj kvalitet er til særlig gavn for disse grupper, og at førskoleundervisning og

børnepasningsordninger rummer mulighed for tidligt at opdage og sætte ind over for indlæringsvanskeligheder. På samme måde fremhæver Europa-Kommissionens henstilling *Investering i børn: Hvordan man bryder den onde cirkel for de socialt udsatte*, at det er nødvendigt at fokusere på socialt udsatte børn, fordi deres opvækst er præget af mange risikofaktorer, og pointerer, at førskoleundervisning og børnepasningsordninger bør være af høj kvalitet, baseret på inklusion, økonomisk overkommelige og afstemt efter familiernes behov. I OECD's og Europa-Kommissionens løbende arbejde med kvaliteten af førskoleundervisning og børnepasningsordninger fremhæves betydningen af en kvalificeret og motiveret arbejdsstyrke og nødvendigheden af at øge indsatsen for at gøre ordningerne mere tilgængelige for børn, der befinder sig i en sårbar situation.

Væsentlige konklusioner

Fordelene ved løbende faglig udvikling: Løbende faglig udvikling spiller en afgørende rolle både med hensyn til at forbedre resultaterne for børn, der benytter førskoleundervisning og børnepasningsordninger, og gøre ordningerne mere inklusive. Undersøgelser, der indgik i en tidligere systematisk litteraturgennemgang, som Eurofound har fået foretaget, viser, at efteruddannelse er mere effektiv, når den integreres i den praksis, der følges af centre for førskoleundervisning og børnepasningsordninger – f.eks. når den gives på arbejdspladsen, beskæftiger sig med praktiske problemer eller omfatter coaching og/eller drøftelser med kolleger. I tilfælde af uddannelseskurser af en varighed på op til seks måneder har videofeedback en positiv indvirkning på børns sprogindlæring og kognitive udvikling og på medarbejderes kompetencer inden for pasning og sprogstimulering. Langsigtet pædagogisk støtte til personalet ydet af specialuddannede coaches eller pædagogiske rådgivere i refleksionsgrupper viste sig at være et effektivt middel til at styrke førskoleundervisningens og børnepasningsordningernes kvalitet på længere sigt. Der er også dokumentation for dens positive indvirkning på børns kognitive og sociale udbytte.

Uddannelse i inklusion: Uddannelse i inklusion fokuserer på at lære medarbejderne, hvordan de skal samarbejde med børn, forældre og personale fra andre institutioner (f.eks. mæglere i romsamfundet). Incitamentet til i højere grad at påbegynde frivillige uddannelseskurser omfatter økonomiske incitament eller visse former for certificering inden for rammerne af en bredere efteruddannelsesordning (f.eks. med henblik på at opnå status som faguddannet). For at ordningerne i højere grad kan rumme alle børn, lægges der vægt på at sikre, at alle parter har en fælles forståelse af inklusionsbegrebet.

Dokumentationens forskelligartede kvalitet: Generelt er den foreliggende dokumentation for arbejdsvilkårenes indvirkning på førskoleundervisningens og børnepasningsordningernes kvalitet ikke så velunderbygget som dokumentationen i undersøgelser, der beskæftiger sig med efteruddannelse. Dette er et problem, da det er nødvendigt nøjagtigt at fastslå årsagssammenhængen i forbindelse med komplekse foranstaltninger såsom førskoleundervisning og børnepasningsordninger. Nogle af de mangler, der er identificeret i forskningen, omfatter virkningen af kortvarige kurser, der er integreret i praksis i førskoleundervisning og børnepasningsordninger uden videofeedback, og manglende integration af kurser i praksis i førskoleundervisning og børnepasningsordninger samt den virkning, som langvarig efteruddannelse, der er integreret i praksis gennem løbende støtte til medarbejderne, har på samspillet mellem personale og børn. Der forskes endvidere ikke tilstrækkeligt i, hvordan man bevarer virkningerne af efteruddannelse på længere sigt.

Mangel på relevante undersøgelser: Selv om den systematiske gennemgang omfattede en søgning efter undersøgelser i alle 28 EU-medlemsstater og på alle officielle EU-sprog, blev der kun fundet tilstrækkeligt brede og metodologisk og stringent udformede artikler i 12 lande (Belgien, Kroatien, Danmark, Tyskland, Irland, Italien, Nederlandene, Portugal, Sverige, Slovenien, Spanien og Det Forenede Kongerige).

Mangel på velunderbyggede evalueringer af praksis: På tilsvarende vis er der kun få velunderbyggede evalueringer (såsom randomiserede kontrollerede forsøg eller kvantitative evalueringer) af inklusionspraksis inden for førskoleundervisning og børnepasningsordninger, navnlig når det drejer sig om supplerende ressourcer til børn med indlæringsvanskeligheder. Meningstilkendegivelser fra de børn, der i sidste ende har fordel af denne praksis, indgår sjældent i evalueringerne, der generelt fokuserer på medarbejdernes og forældrenes synspunkter. Eksterne evalueringsekspert foretog en uafhængig evaluering af lidt under halvdelen af case-studierne.

Politiske anbefalinger

- Intern efteruddannelse er mere effektiv, når den er integreret i praksis i førskoleundervisning og børnepasningsordninger og omfatter feedback i forskellig form. Videofeedback i forbindelse med uddannelse af under seks måneders varighed har vist sig at være effektiv med hensyn til at styrke medarbejdernes færdigheder inden for pasning og sprogstimulering. Den har også en positiv indvirkning på børnenes sprogindlæring og kognitive udvikling.
- Der er behov for mere velunderbygget dokumentation for virkningen af arbejdsvilkår og inklusionspraksis.
- Merværdien af supplerende ressourcer til inklusionspraksis kan øges ved at tilpasse den eksisterende efteruddannelse til forskellige målgrupper (f.eks. ved at ændre et kursus for forældre, så det opfylder medarbejdernes behov) eller tilbyde efteruddannelse online. I nogle tilfælde var et incitament for førskoleundervisnings- og børnepasningscentre, at de ville blive prioriteret ved tildelingen af ekstra finansielle midler fremadrettet.
- Opbygningen af partnerskaber mellem førskoleundervisnings- og børnepasningscentre og institutioner såsom ikke-statslige organisationer eller sociale tjenester gør det nemmere at nå ud til børn, der befinder sig i en sårbar situation.
- Inddragelse af lokale myndigheder opfattes som væsentlig for gennemførelsen af ændringerne, da førskoleundervisnings- og børnepasningsordningerne ikke selv kan gennemføre ændringer (set ud fra et finansielt og politisk perspektiv). Det muliggør også løbende feedback og samspil mellem politik og praksis. For at skabe et effektivt partnerskab med andre interessenter er det vigtigt at have en fælles forståelse af målene og af, hvordan de nås.
- Fælles aktiviteter for børn med særlige behov og andre børn fjerner den stigmatisering, der kan være forbundet med bestemte supplerende ressourcer.
- Kløften mellem generelle ydelser og supplerende støtteforanstaltninger skal indsnævres, for at praksis kan overføres og blive bæredygtig. Navnlig manglen på kvalificeret personale i de generelle førskoleundervisnings- og børnepasningsordninger udgør en alvorlig hindring for mere inklusive tjenester.

Yderligere oplysninger

Rapporten *Early childhood care: Accessibility and quality of services* (Børnepasningsordninger: Tjenesternes tilgængelighed og kvalitet) er tilgængelig på <http://www.eurofound.europa.eu/publications>

Yderligere oplysninger kan fås ved at kontakte Daniel Molinuevo, forskningsmedarbejder, på dmo@eurofound.europa.eu